

Een droog pad door zompig moeras

Wat is een preek?

Een preek is een verzameling woorden, uitgesproken door een bepaalde persoon in een bepaalde situatie. De persoon is meestal een predikant, maar dit hoeft niet persé zo te zijn. De situatie is de samenkoms van de gemeente rond het getuigenis van Jezus, ook wel eredienst genoemd. Zo onschuldig als dat klinkt, in de wereld heeft het woord 'preek' een heel onaangename bijklank: "Sta niet zo tegen me te preken!" Het zij zo - de kerk heeft er helaas het hare aan bijgedragen. Misschien komen er ooit weer andere tijden. Preek als synoniem voor liefdesbetuiging, dat zou mooi zijn. "En een week na die bijzondere ontmoeting ontving ik van hem een brief met een preek." "Echt waar?" Deze vergelijking gaat niet helemaal op. De predikant betuigt de gemeente niet zijn eigen liefde, maar die van een ander.

Wat wil een preek?

Liefde betuigen. Waarom? Om te troosten. Soms lijkt het of we dit helemaal uit het oog verloren zijn. De Duitse theoloog Christian Möller citeert in zijn boek *Kirche, die bei Trost ist* (2005) de teleurstelling van een vrouw, een trouwe kerkgangster, die in zorg leeft om één van haar kinderen: 'In onze kerk kun je vandaag de dag alles zijn: rood, groen, blauw, links, rechts, pacifistisch, feministisch, ecologisch, alles behalve dit ene: vermoeid en belast.' En dat terwijl Jezus naar nieuwtestamenteisch verluiddt toch juist deze mensen bij zich riep: 'Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven' (Mat. 11:28). Troost is een door en door bijbels begrip. Misschien is er geen bijbels begrip dan troost. 'Troost, troost mijn volk, zegt uw God', spreekt in het Oude Testament de profeet Jesaja (Jes. 40:1). In het laatste boek van het Nieuwe Testament wordt gedroomd van een God die bij de mensen zal wonen 'en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn en Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen' (Op. 21:4).

Een belangrijk onderdeel van de protestantse eredienst is de preek, het dappere probeersel dat predikanten en andere trouwe dienaars week aan week afleveren. De preek betuigt liefde, om te troosten.

Jantine Nierop

Zelfs in goede tijden kan ons de angst aangrijpen - om de broze kwetsbaarheid van het geluk.

Ik ken een prachtig schilderij van Max Beckmann naar aanleiding van dit vers: een vrouw in een gele jurk met vleugels op haar rug staat voorovergebogen over iemand die op een tafel ligt - overduidelijk de schilder zelf - en wist zorgzaam de tranen van zijn ogen. Met troost bedoelt de Bijbel echte troost, geen goedkope vertroosting, geen doekje voor het bloeden. Echte troost is troost die een perspectief biedt. Dat is te abstract gezegd. Waar alle grond onder hun voeten wegzakt, biedt troost in bijbelse zin mensen een begaanbare weg. Zijn wij niet steeds opnieuw zulke mensen? Zelfs in goede tijden kan ons de angst aangrijpen - om de broze kwetsbaarheid van het geluk. Zelfs in tijden van voorspoed laat ons toch het gevoel niet los 'in deze wereld niet helemaal thuis te zijn' (Heinrich Böll).

Troost

Troost die een begaanbare weg biedt, praat mensen niet naar de mond. Troost kan ook vermanen, tegenspreken en pijn doen. Wat Franz Kafka zegt over het boek, geldt mutatis mutandis ook voor de preek: 'Waarom lezen we boeken? Om gelukkig te worden? Mijn God!... een boek moet de bijl zijn voor de bevroren zee in ons.' De begaanbare weg waarover de Bijbel verhaalt, is Jezus zelf. Zo vertelt de preek in navolging van de Bijbel over Jezus. De Amerikaanse theoloog Charles Campbell geeft in zijn homiletiek het volgende commentaar

op een preek van de eveneens Amerikaanse oudtestamenticus Walter Brueggemann: 'Afgezien van Jezus van Nazareth heeft Brueggemann in deze preek niets te zeggen.' Dit is als compliment bedoeld. De preek vertelt dus over Jezus. Niet als een persoon van lang geleden, maar als iemand die hier en nu om ons heen is, daar waar wij Hem niet vermoeden. Omdat Jezus daar is waar wij Hem niet vermoeden, daar wij op Hem gewezen moeten worden, grijpen wij steeds opnieuw terug naar dat oeroude getuigenis van Hem: de Schriften van de Bijbel. Zij openen ons de ogen voor zijn aanwezigheid. Daarom ligt aan de preek de exegetische grondslag. Maar de preek zelf is geen schriftuitleg. We kunnen niet over Jezus praten zonder de Schriften uit te leggen, maar de uitleg is geen doel op zich. De Zwitserse theoloog Rudolf Bohren zegt het in zijn beroemde 'Predigtlehre' zo: 'Wij hebben geen teksten te preken, maar een persoon.'

Wat gebeurt er in een preek?

Oh, moge het zo zijn dat er in de preek niet alleen over Jezus gesproken wordt, maar dat wij Hem in deze heenwijzing ook zelf ontmoeten...! Wat moet ik hier verder van zeggen? Dit is onze hoop en onze verwachting: 'Wie naar u hoort, hoort naar

Mij' (Luc. 10:16). Wanneer dit niet gebeurt, dan is alles voor niets geweest. Onze woorden over Jezus mogen nog zo juist zijn, als Hij ze niet zelf bevestigt, dan zijn het niet meer dan goedbedoelde fantasietjes. Maar als Hij ze bevestigt, dan dragen ze ons. Als een droog pad door een zompig moeras. Moge het zo zijn.

Zijn dit al te grote woorden voor het dappere probeersel dat predikanten en andere trouwe dienaars week aan week afleveren - vaak genoeg met bloed, zweet en tranen en soms zelfs met de moed der wanhoop gefabriceerd?

Natuurlijk, dit zijn veel te grote woorden. Maar daarvoor zijn we dan ook in de kerk - om met K.H. Miskotte te spreken. In de preek die hij in 1945 hield bij het afscheid van de hervormde gemeente te Amsterdam zegt hij na een wervelende, gloedvolle passage over Jezus als de 'liefderijke Vrijmacht': "Dat zijn grote woorden, inderdaad, maar dáárvoor zijn we dan ook in de kerk. In de kerk worden alleen grote woorden gesproken; en wanneer men dit nalaat of niet ernstig neemt of niet meer zou wagen, dan konden we wel ophouden!"

Jantine Nierop is predikant van de Nederlandse Gemeente in Berlijn.

(Advertentie)

Windesheim

Post-hbo cursusaanbod najaar 2008
Theologie & Levensbeschouwing

Pastoraat - Liturgie - Exegese - Verhalen vertellen
Locaties: Zwolle en Utrecht

Brochure aanvragen en inschrijven:
Tel. 038 - 4 699 699
E-mail info@windesheim.nl
www.windesheim.nl

het gebeurt op windesheim